

Intervju: Wolfgang Petritsch, Visoki predstavnik u BiH" Sporazum predstavlja kompromis"

Walter: Je li Dejtonski mirovni sporazum za njegove potpisnike predstavljao istinski postignut dogovor ili, pak, rješenje koje je nametnuto voljom drugih?

WP: Dejtonski mirovni sporazum je međunarodni i obavezujući sporazum. Oko njega nema nikakvih znakova pitanja.

Kada govorimo o Dejtonskom mirovnom sporazumu, želio bih prokomentarisati članak Francisa Boylea koji ste nedavno objavili. Zaista sam veoma iznenađen da me advokat koji zastupa BiH pred Međunarodnim sudom pravde optužuje za, kao što kaže, "saradnju sa genocidnom Republikom Srpskom u cilju teritorijalne podjele BiH kroz rušenje Dejtonskog mirovnog sporazuma." Kao što znate, sve navedeno je potpuni nonsens. RS je uspostavljena Dejtonskim mirovnim sporazumom, te je stoga razumljivo da moram da se bavim i radim sa Republikom Srpskom. Moj mandat je implementacija Dejtonskog mirovnog sporazuma, 55 vlada i organizacija su zadovoljne načinom na koji obavljam svoj posao. Također Vam je sigurno poznato, u svim mojim govorima i člancima objavljenim u inostranstvu, u New York Timesu, International Herald Tribuneu, Financial Timesu i Wall Street Journalu i jedna od tema koja se ponavlja je moj izvrstni otpor svim pozivima na podjelu BiH.

Šak me više iznenadilo da ste na osnovu članka gosp. Boylea na naslovnoj stranici objavili "Kraj igre W. Petritscha". Gosp. Boyle možda nije upoznat sa mojim radom, ali vi jeste

Walter: Je li Sporazum po vašem mišljenju pravedan i, ako nije, na koju je štetu?

WP: Dejtonski mirovni sporazum predstavlja kompromis, kao što je to obično slučaj sa mirovnim sporazumima. Njegov prvi veliki rezultat jeste da je njime uspostavljen mir u BiH. Druga velika prednost Dejtona jeste to što on nije kruto postavljen sporazum nego, naprotiv, pruža mnoge mogućnosti i ima ugrađene mehanizme za dalji razvoj Bosne i Hercegovine. Primjer toga jeste aktuelna implementacija Odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda u oba entiteta. Ona predstavlja historijsku, revolucionarnu odluku koja će imati velikog utjecaja na živote ljudi, a sam Ustavni sud koji je donio tu Odluku jeste jedna od institucija predviđenih Dejtonskim mirovnim sporazumom!

Ukoliko jednog dana predstavnici bosanskohercegovačkih naroda i građana odluče da naprave izmjene i dopune osnovnog aneksa i Aneksa 4, tj. Ustava Bosne i Hercegovine mogu to i uraditi. Dejton predviđa i tu mogućnost.

Mnogi će aneksi vremenom postati bespredmetni i naprimjer, aneksi koji se odnose na vojna pitanja su gotovo provedeni, a Aneks 3, koji se odnosi na izbore, više se neće primjenjivati jer će od sada BiH sama organizirati svoje izbore, itd.

Prema tome, i sami vidite da Dejtonski sporazum predstavlja osnovni projekat, temelj u kome su sadržane mogućnosti daljih promjena. Predstavnici građana BiH mogu ga dalje usavršiti, te na taj način kreirati svoju vlastitu državu sa punim suverenitetom i samoopredjeljenem.

Walter: Je li Mirovni sporazum BiH i njenim građanima donio napredak i prosperitetnu budućnost? U kojim je segmentima, po Vašem mišljenju, došlo do napretka, a u kojima nije?

WP: U?injen je veliki napredak. Pogledajte proces povratka izbjeglica i ?injenicu da su se hiljade Bošnjaka vratile u Janju, Fo?u i druga mjesta gdje je povratak izgledao nemogu?. Hiljade Srba su se vratile u Drvar, Grahovo i Glamo?, Hrvati se vra?aju u svoje domove u srednjoj Bosni i Posavini. To se ne bi dešavalo bez Aneksa 7 i imovinskih zakona koje sam proglasio 1999. godine. Osvrnite se na ?injenicu da trenutno u Srebrenici podižemo mezarje i spomen obilježje, što je itekako važno za pravdu i pomirenje. Pogledajte nove vlade koje rade na rješavanju egzistencijalnih pitanja, na ekonomskoj reformi, iskorjenjivanju korupcije, privla?enju investicija, socijalnoj zaštiti.

Što se mene li?no ti?e, želio bih izraziti svoje zadovoljstvo ?injenicom da Vlada Alijanse zahtijeva samoodgovornost i partnerski odnos sa me?unarodnom zajedicom i tako prihvata ideju "odgovornosti" (ownership) koju sam promovirao po svom dolasku u BiH prije dvije godine. Konkretni primjer je usvajanje Izbornog zakona. U nedjelju, prije nego što je Zakon usvojen, pozvao sam ih da do?u kod mene ku?i i razgovaraju o Zakonu. Pregovarali su u mom prisustvu, iznalazili kompromise, raspravljali i, na kraju, riješili to pitanje; skoro da nije bilo potrebe za mojom intervencijom. A to su samo neki primjeri napretka... Mogao bih Vam beskona?no nabrajati takve primjere ali nam ovaj intervju za njih ne daje dovoljno mjesta.

Što se negativne strane ti?e, bojim se da su povratnici još uvijek meta maltretiranja, zastrašivanja i diskriminacije. Krajnje sam zabrinut zbog izbijanja nasilja u Banjoj Luci i Trebinju u maju mjesecu, što je za mene pokazatelj da su klima i na?in razmišljanja u RS-u još uvijek nacionalisti?ki i isklju?ivi. Zabrinut sam i zbog stanja privrede u Bosni i Hercegovini. Me?utim, želio bih napomenuti da te loše strane nemaju ništa sa samim Dejtonskim sporazumom nego radije sa neuspjehom bivših vlasti da taj Sporazum provedu onako kako je

on zamišljen i napisan.

Walter: Smatrate li da je Dejton proveden? Ukoliko ne, šta još nije postignuto i zašto? Kada će i ta pitanja biti riješena?

WP: Opće je poznato da Dejtonski sporazum još uvijek nije proveden u potpunosti. Je li, naprimjer, Aneks 7 proveden do kraja? Nije. Određeni napredak jeste postignut, ali je sramna činjenica da šest godina nakon završetka rata i dalje ima na stotine hiljada izbjeglica i raseljenih lica.

Na Vaše pitanje kada će provedba Dejtona biti okončana reći ću Vam sljedeće. Prije svega, mislim da će proteći još dosta vremena do realizacije istinskog koncepta Dejtona i do uspostave istinske demokratije, do istinskog poštivanja ljudskih prava. Treba vremena da se te stvari nauče. U skladu s tim mogu reći da smatram da su bosanskohercegovački građani i političari naučili dosta toga u proteklih šest godina. Pogledajte koja pitanja vlade trenutno rješavaju: ekonomska pitanja, socijalna pitanja, pitanja od suštinskog značaja i dok je samo nekoliko godina unazad najvažnije pitanje bilo može li g. Krajišnik ući u salu za sjednice Predsjedništva na ista vrata na koja ulazi gospodin Izetbegović!!

U isto vrijeme, vjerujem da će doći do postepenog zaokreta od provedbe Dejtona ka integraciji Bosne i Hercegovine u Evropu. Već se sada te dvije stvari donekle preklapaju. Pogledajte, naprimjer, preduslove za prijem BiH u Vijeće Evrope i pitanja iz oblasti ljudskih prava i reforme pravosudnog sistema i li zahtjeve postavljene u "Smjernicama" Evropske unije, kao što su provedba imovinskih zakona i donošenje bitne zakonske regulative iz oblasti ekonomije i vidjećete da su sva ta pitanja istovremeno i "pitanja Dejtonskog sporazuma".

Prema tome, ne mislim da će se implementacija Dejtonskog sporazuma ikada okončati. Proces njegove provedbe će biti

postepeno zamijenjen procesom integracije Bosne i Hercegovine u Evropu, ali sam Sporazum i dalje ?e ostati na snazi i na njega ?e se ?esto pozivati. Kao što znate, press konferenciju na kojoj sam se osvrnuo na protekle dvije godine, a koja je održana 16. avgusta u Sarajevu, nazvao sam "Od Dejtona ka Evropi". Tom prilikom sam rekao da je proces implementacije mira ve? po?eo da se poklapa sa procesom evropeizacije. Kako vrijeme bude prolazilo, do?i ?e do postepenog prelaska sa implementacije mira ka evropeizaciji, odnosno od Dejtona ka Evropi. Proces evropeizacije je, tako?er, put za rješavanje nedostataka i popunjavanje praznina koje su možda sadržane u Dejtonskom mirovnom sporazumu.

Walter: Smatrate li da je taj Sporazum valjan, s obzirom na to da su ga potpisale osobe optužene za ratne zlo?ine (Milošević, Tu?man)? Može li ijedan sporazum koji ima takve potpisnike biti dobar?

WP: Milošević i Tu?man nisu potpisali Dejtonski sporazum kao pojedinci nego ispred država koje su u to vrijeme predstavljali, naime, ispred Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije. Sporazum i dalje ostaje obavezuju?i za sva naredna rukovodstva i vlade tih dviju zemalja, što oni i rade i što ja zaista cijenim.

Walter: Može li jedan me?unarodni sporazum biti valjan ako se njime onima koji su izvršili agresiju dozvoljava da odre?uju unutrašnje ustrojstvo zemlje koju su napali?

WP: Pregovori su se odvijali pod nadzorom me?unarodne zajednice koja se pobrinula za to da odredbe Dejtonskog mirovnog sporazuma budu u skladu sa me?unarodnim pravom i sa najvišim demokratskim standardima i odgovaraju?om praksom. Nadalje, Sporazum su potpisale sve tri zara?ene strane u Bosni i Hercegovini, te Hrvatska i Jugoslavija. Prema tome, koga kod vi smatrali agresorom, druga se strana složila sa Sporazumom i

potom ga potpisala. Povrh toga, Dejtonski sporazum je samo osnovni projekat, osnov za dalju izgradnju i promjene koji nudi mnoge mogućnosti. Zbog toga ga smatram zaista izuzetno "valjanim" kao što ste to Vi nazvali.

Walter: Koji je Vaš stav o potrebi za vršenjem promjena u državi koja se temelji na Dejtonskom mirovnom sporazumu i na koji bi način te promjene trebalo izvršiti?

WP: Međunarodna zajednica dala je svoj doprinos okončanju rata i postizanju Dejtonskog sporazuma. Sporazum je donio kraj zastrašujućeg rata, uspostavio mir i Bosni i Hercegovini, dao osnov za njen dalji razvoj u pravcu demokratije i bolje budućnosti. S obzirom na to da se u Federaciji i RS-u već poduzimaju koraci na provedbi Odluke Ustavnog suda o konstitutivnosti bosanskohercegovačkih naroda u oba entiteta, možemo reći da se Bosna i Hercegovina već sada mijenja. Moja odluka od 11. januara, nalagala je Ustavnim komisijama oba entitetska Parlamenta da pripreme prijedloge za provedbu Odluke Ustavnog Suda, a u međuvremenu, da pregledaju sve zakonske regulative u potrazi za primjerima moguće diskriminacije nad jednim od naroda ili grupom t' Ostalih. Ova je Odluka vrsto zasnovana na jednakom statusu sva tri naroda, a izmijenjeni i dopunjeni entitetski ustavi će to zapečatiti. To jasno pokazuje da Dejton nije prepreka njenom daljem razvoju. Sporazum, zapravo, ima ugrađene mehanizme koji to omogućavaju.

Također smatram da uveliko ohrabruje činjenica da su državne institucije, kao što je Vijeće ministara, ojačale i počele dobijati značajnu ulogu. Time se omogućuje učešće Bosne i Hercegovine u evropskim integracijskim procesima, ali i održavanje buduće Bosne i Hercegovine kao normalne države, nakon što dođe do postepenog okončanja mandata međunarodne zajednice.

U jednom momentu ?e bosanskohercegova?ki narodi mo?da stvarno po?eljati da izmijene centralni dio Dejtonskog sporazuma tj. njegov Aneks 4 i Ustav, kojim se definira ustrojstvo dr?ave Bosne i Hercegovine i njene institucije. Me?utim, gra?ani i narodi Bosne i Hercegovine su ti koji ?e odlu?iti ?ele li izvršiti takve izmjene i na koji na?in jer oni sami moraju na?i model su?ivota i normalnog ?ivota u svojoj domovini. Ustav BiH mora odra?avati njihove interese i samo ukoliko se oni mogu identificirati sa Ustavom, mo?e do?i i do trajnog mira i stabilnosti ?itave zemlje.

Kao što sam ve? rekao: Proces evropeizacije je put za rješavanje nedostataka i popunjavanje praznina koje su mo?da sadržane u Dejtonskom mirovnom sporazumu.